

Govor Mary Veronica Tovšak Pleterski, Direktorica DG GROW, Evropska komisija

Vrh slovenskega gospodarstva

Kongresni center Brdo pri Kranju, sreda, 27. november 2024

Gospodarska varnost, trajnostna blaginja in konkurenčnost – nov zagon za Evropo

[Uvod]

Spoštovani predsednik vlade, spoštovani gospod minister, spoštovani predsednik
Gospodarske zbornice, dragi vodje podjetij ter rojakinje in rojaki,

v čast mi je, da vas lahko danes nagovorim. Vedno se z veseljem vračam v Slovenijo.

[Enotnost in soustvarjanje]

Letos je dvajset let, odkar se je Slovenija pridružila EU. Ponosni smo lahko na napredek, ki smo
ga v tem času naredili. EU je naš dom, naš prostor **soustvarjanja** ter sobivanja v kulturnem,
političnem in gospodarskem pomenu. Zadnjih dvajset let smo tudi mi **soustvarjali EU**.

Aktivna vloga različnih deležnikov je še kako pomembna. Še posebej pomembno vlogo ima
gospodarstvo, ki je sooblikovalo nastanek in razvoj enotnega trga.

Smo v geo-ekonomski in geo-strateški dinamiki, kot je nismo videli zadnja tri desetletja.

Odločitve in izbire na ravni EU in v Sloveniji v naslednjih letih bodo ključne za našo prihodnost.

Jasno je, da lahko velike izzive naše dobe rešimo le s **skupnim ukrepanjem**. Kot pravi
predsednica Evropske komisije Ursula von der Leyen: Evropa mora izbrati najboljšo možnost:

Unijo.

Temu botruje več razlogov: skrb glede naše varnosti, vse bolj razdrobljeno svetovno
gospodarsko okolje, podnebne spremembe, digitalna preobrazba in geopolitika.

Verjamem, da imamo v Evropi in v Sloveniji, vse možnosti, da ustvarimo **jutrišnjo Evropo
blaginje**. Slovenci dobro razumemo, kako pomembno je, da v času preobrazbe ukrepamo
enotno, zagnano, odločno in z jasno vizijo. Te izkušnje imamo še zlasti iz začetnega obdobja
naše neodvisnosti.

Zavedati se moramo izzivov, vedno pa moramo tudi **prepoznati priložnosti**, ugotoviti, kaj so **naše prednosti in jih izkoristiti**.

V tem nagovoru želim na kratko orisati, kje smo danes in kaj lahko skupaj storimo kot Evropska unija, da bi se spoprijeli s pomembnimi izzivi, ki so pred nami.

Konkurenčnost in krepitev odprte strateške avtonomije EU bosta nedvomno glavni prednostni nalogi prihodnje Komisije. Evropa si ne more privoščiti, da bi zaostala in izgubila konkurenčno prednost, prav tako mora aktivno nasloviti morebitne **strateške ranljivosti**.

Kje je Evropska unija danes?

Globalno okolje se je drastično spremenilo glede na okolje pred 20 leti, ko se je Slovenija pridružila EU.

Smo v dobi geostrateškega rivalstva in varnostnih izzivov na mejah Evrope.

Ruska invazija na Ukrajino je postavila vprašanje varnosti in s tem povezanih evropskih obrambnih zmogljivosti v središče agende Evropske unije.

Neposredna posledica vojne v Ukrajini je bila energetska kriza in zavedanje Evropske unije o **strateškem pomenu lastnih energetskih virov** ter zagotavljanju **energetske varnosti**.

Živimo v času, ko se medsebojne odvisnosti, kot npr. odvisnost od energetski virov, odvisnost strateških surovin zlorablja za slabljenje trgovinskih partnerjev. **Gospodarska varnost** je postala neizogibna komponenta (splošne) varnosti in zunanje politike.

Živimo v času **gospodarskega in tehnološkega rivalstva** med ZDA in Kitajsko in v času, ko se pojavljajo novi regionalni bloki.

Spreminjajo se globalna trgovinska razmerja. Naj spomnim le na nekatere izzive: agresivna drža in nelojalna konkurenca Kitajske, povezana z državnimi subvencijami in sistemskimi presežnimi zmogljivostmi; razmišljanja bodoče ameriške administracije o dodatnih in visokih carinah itd.

Ob vsemu temu smo priča bliskovitemu prodoru novih **digitalnih tehnologij** ter nujnemu prehodu v **razogljičeno gospodarstvo in družbo**.

Evropski model rasti, osnovan na konkurenčnih trgih, odprtem gospodarstvu, trgovini in globalni konkurenci je bil desetletja generator rasti in blaginje. Danes ta model zahteva **prilagoditev novim realnostim ter zeleno in digitalno transformacijo**.

Verjamem, da bo bomo skupaj našli prave odgovore !

To je izziv za našo generacijo !

Vemo tudi, da je Evropska unija dosegla najbolj pomembne premike in napredek prav takrat, ko so se izzivi zdeli veliki, nepremostljivi. Iz osebne izkušnje v času pandemije COVID 19, lahko povem, da se je npr. skupno evropsko zadolževanje na začetku mandata sedaj odhajajoče Komisije zdelo popolnoma imaginarno. Pa vendarle smo se na ravni EU uspeli dogovoriti za **mehanizem za Okrevanje in odpornost** in 800 milijard evrov dodatnih finančnih sredstev. Okoliščine brez primere so zbližale politike, zgradile zaupanje in spoznanje, da lahko **samo skupaj** premostimo izzive. Prevladal je duh solidarnosti in medsebojne podpore. Duh sodelovanja in **soustvarjanja**.

[Enotni trg]

Preden se bom osredotočila na to, kako kaže nasloviti glavne izzive, želim poudariti **ključni pomen enotnega trga EU** za konkurenčnost našega gospodarstva. Prepričana sem, da lahko gospodarstveniki to gotovo potrdite.

Skoraj dve tretjini slovenske trgovine z blagom in storitvami poteka z drugimi državami članicami EU. Slovensko gospodarstvo je danes **eno najbolj integriranih gospodarstev v enotni trg**.

Enotni trg EU je eden največjih integriranih trgov na svetu z več kot 440 milijoni potrošnikov in veliko ekonomijo obsega.

Pripomogel je k temu, da je Evropska unija postala **največji trgovinski blok na svetu** in tudi da je Evropa postala **zaželeno destinacijo** za tuje naložbe.

Kljub vsem uspehom, je enotni trg po 30 letih še vedno **preveč razdrobljen**; podjetja se soočajo s prevelikim številom ovir pri poslovanju prek nacionalnih meja ter prevelikim regulativnim bremenom.

Na Komisiji se tega zavedamo. Želimo **poglobiti enotni trg** ter spodbuditi k nadaljnjem odpravljanju preostalih čezmejnih ovir, tudi tistih, ki zavirajo pretok kapitala in s tem tudi naložbe.

Svet in Evropa se hitro spreminjata, tudi enotni trg se bo moral prilagoditi. Potrebujemo **konkurenčno gospodarstvo, potrebujemo naložbe**. Nov zagon lahko in mora koristiti evropski konkurenčnosti.

[Kaj kaže nasloviti]

Ustvariti moramo ustrezne pogoje, da bodo lahko **naša podjetja vlagala**, se **razogljčila** in postala **konkurenčnejša**.

Gotovo ste že seznanjeni s tem, da so nekdanja predsednika italijanske vlade Enrico Letta in Mario Draghi ter nekdanji finski predsednik Sauli Niinistö pred kratkim predložili tri ločena poročila in v prihodnost usmerjena priporočila o **enotnem trgu (Letta)**, **zagotavljanju konkurenčnosti Evrope (Draghi)** ter **krejitvi evropske civilne in vojaške prizadevnosti in pripravljenosti (Niinistö)**.

Vemo, kaj moramo storiti, kot so v začetku tega meseca poudarile tudi **države članice v izjavi iz Budimpešte** o novem dogovoru o evropski konkurenčnosti.

Poslušamo tudi podjetja, ki nam govorijo, da je za naložbe pomembna gospodarska upravičenost («business case»).

Najbolj pogosta sporočila podjetij so:

- (1) Potrebujemo **enotni trg**, ki zagotavlja **enostavnost, hitrost in obseg**.
- (2) Potrebujemo **dostopne cene energije**.
- (3) Potrebujemo dostop do **surovin (inputs) in tehnologij**.
- (4) Želimo **inovativnost in povečanje obsega**.
- (5) Potrebujemo **enake konkurenčne pogoje**

Seznam se seveda lahko še nadaljuje, vendar naj poskusim nasloviti teh pet najpogostejših sporočil.

Najprej se bom osredotočila na **naše načrte na evropski ravni**, potem pa bom nanizala nekaj mojih misli, kje so **priložnosti za Slovenijo**.

Kaj je naš načrt v EU?

(1) Kako uresničiti enotni trg, ki zagotavlja enostavnost, hitrost in obseg.

Prva ključna beseda je poenostavitev: **zmanjšati regulativne ovire in upravno breme** ter popraviti obstoječo zakonodajo, da bo poslovanje v Evropi hitrejše in enostavnejše.

Nova Komisija -vsak komisar na svojem področju - bo izvedla **stresni test naših zakonov**, z namenom da se odpravijo morebitna prekrivanja in protislovja v obstoječi zakonodaji.

Kot ste morda že slišali, bo cilj nove Komisije tudi **zmanjšati obveznosti poročanja za vsaj 25 %, za mala in srednja podjetja pa za vsaj 35 %**.

Pričakujemo, da bodo tudi države članice ukrepale na tem področju, po možnosti enako.

Druga ključna beseda je hitrost, kar pomeni, da moramo še naprej **izboljševati in pospeševati postopke za izdajo dovoljenj**. Podjetja nam sporočajo, da je izdaja dovoljenj težava v številnih državah, tudi v Sloveniji. Torej moramo to skupaj izboljšati.

Tretja ključna beseda je obseg. Stroški za zelene in odporne proizvode se bodo zmanjšali le, če bo te proizvode mogoče proizvesti v določenem obsegu. Na primer ustvariti **vodilne trge za strateške čiste tehnologije** v EU. Javna naročila za strateške tehnologije bodo pri tem pomemben vzvod.

(2) Dostopne cene energije.

Poskrbeti moramo za cenovno dostopnost energije, hkrati pa povečati gospodarsko upravičenost razogljičenja.

Zavedamo se, da energetske intenzivne panoge nujno potrebujejo cenovno dostopno in splošno razpoložljivo razogljičeno energijo. Bodoči podpredsednik Komisije za industrijsko strategijo Stéphane Séjourné je napovedal Akcijske načrte za vsak energetske-intenzivni sektor.

Dobra novica je, da je bila v prvi polovici tega leta prvič v zgodovini **polovica električne energije v EU proizvedena iz obnovljivih virov**. Tudi Slovenija dobro napreduje, leta 2023 je prvič dosegla svoj cilj o 25-odstotnem deležu energije iz obnovljivih virov. To so odločilni koraki v pravo smer.

Kljub temu je pred nami še veliko izzivov. Jasno je, da potrebujemo **naložbe v energetska infrastrukturo**, da bo energijo iz obnovljivih virov mogoče neomejeno vključiti v energetska omrežja, pa tudi naložbe v **infrastrukturo za transport in shranjevanje vodika** in **ogljikovega dioksida** ter v **omrežne povezave** do industrijskih obratov.

Moč in velikost trga sta pomembna pri zagotavljanju energetske oskrbe. **Združevanje povpraševanja** na enotnem trgu in **skupna nabava** lahko pomagata doseči ugodnejše cene energije na svetovnih trgih. Komisija načrtuje razširitev mehanizma za skupno nabavo plina **AggregateEU** na vodik, in po možnosti na druge ključne surovine.

(3) Dostop do surovin in tehnologije

Velikost trga pomeni veliko. To nam je nazorno pokazala kriza pandemije COVID 19.

Spomnite se, ko je ameriška administracija blokirala dobavne verige cepiv zaradi načela „Najprej Amerika“. Šele ko je Evropska unija vzpostavila orodje za nadzor izvoza, smo se lahko pogajali in sprostili blokado dobavne verige, sestavni del za sestavnim delom, izdelek za izdelkom.

Če želimo povečati evropsko konkurenčnost, moramo okrepiti tudi **našo strateško avtonomijo**. Prevelika odvisnost se namreč hitro spreobrne v ranljivost. **Stabilne in varne dobavne verige** so nujne za prihodnost našega gospodarstva.

Za zagotovitev **dostopa do surovin** potrebujemo takojšnje ukrepanje in usklajevanje na ravni EU.

Nedavno smo dosegli dogovor o **Aktu o kritičnih surovinah**, da bi podprli pridobivanje, rafiniranje in recikliranje kritičnih surovin v Evropski uniji.

Prvi **seznam izbranih strateških projektov** bo objavljen v prvem četrtletju naslednjega leta. Vendar žal tokrat iz Slovenije ni bilo nobene prijave za projekte.

Kot že rečeno, vzpostavljamo tudi platformo za skupno nabavo ključnih surovin.

Poleg tega bi morala Evropa ostati **glavna proizvajalka neto ničelnih tehnologij**. Našo industrijo moramo razogljčiti na način, ki bo vodil do **konkurenčne prednosti na področju čistih tehnologij**.

Tudi v Draghijevem poročilu in političnih usmeritvah za novo Komisijo sta **vodilni položaj na področju tehnologije** in **digitalna preobrazba** prepoznana kot ključni gonili naše konkurenčnosti.

Digitalna preobrazba je nadvse pomembna tudi za **suvereno in varno Evropo** ter ohranjanje naših demokratičnih vrednot.

Kot boste danes zagotovo še razpravljali, je krepitev naših digitalnih tehnologij ključna tudi za varnost, saj nam bo to omogočilo zaščito pred vse večjimi kibernetскими grožnjami in geopolitičnimi tveganji. Evropska unija je med letoma 2022 in 2023 beležila več kot 2500 kibernetских incidentov z napadi na kritične sektorje, kot so vlada, finance in zdravstvo.

Dovolite mi, da na tem mestu omenim tudi **prehransko varnost**. Ta točka je poudarjena tudi v Niinistöjevem poročilu, ki sem ga prej omenila. Na primer predlagana je **celovita strategija EU za ustvarjanje zalog**, ki bi lahko vključevale bistvene surovine, tudi živila.

Prehranska varnost je povezana tudi z **biogospodarstvom in biotehnologijo**. Ti področji lahko ponudita trajnostne rešitve v zvezi z naravnimi viri in prilagajanjem na posledice podnebnih sprememb. To je seveda povezano z inovacijami.

(4) Podpora podjetjem pri inovacijah in povečanju obsega

Iz Draghijevega poročila je jasno razvidno, da so inovacije ključne za reševanje izzivov za povečanje produktivnosti.

Odpravljanje **inovacijske vrzeli** med EU in našimi svetovnimi tekmeci je na vrhu seznama prednostnih nalog prihodnje Komisije. Inovacije so ključne predvsem na **področju tehnologij** ter **poslovnih modelov in procesov**.

Evropa si mora bolj prizadevati za prenos **evropskih inovacij na trge** in **povečati njihov obseg v Evropi**. Povečati moramo **naložbe**, tako da bodo **uspešna podjetja ostala** v Evropi.

Nova Komisija načrtuje ustanovitev **Evropskega sklada za konkurenčnost** s poudarkom na strateških tehnologijah - v podporo evropskim podjetjem na celotni **naložbeni poti** - **od laboratorija do tovarne**.

Prav tako želimo predlagati **28. režim**. Ideja je, da bi bila za inovativna zagonska podjetja na voljo enostavna in enotna pravila za celotno Evropsko unijo. Torej ne 27 različnih nacionalnih predpisov.

(5) Enaki konkurenčni pogoji

Komisija se zaveda, da je za našo **gospodarsko varnost** ključno, da se po potrebi zaščitimo, če zaradi tujih subvencij pride do izkrivljanja enotnega trga, in se odločno odzovemo na uhajanje tehnologij, na nepošteno prakse in na netržne politike, da bi ohranili enake konkurenčne pogoje.

Proizvodi, dani na enotni trg, morajo izpolnjevati standarde Evropske unije, ne glede na to, od kod prihajajo. Zato moramo z **učinkovitimi izvrševanjem in tržnim nadzorom** poskrbeti, da se pravila spoštujejo.

Skratka, kot je poudarila predsednica Komisije, potrebujemo **ново gospodarsko zunanjo politiko** za današnje razmere.

[Priložnosti za Slovenijo]

Dovolite mi, da preden zaključim, z vami delim **nekaj mojih misli o priložnostih za Slovenijo**.

Morda bo to prispevalo tudi k vašim današnjim razpravam.

Prvič, soustvarjanje in sodelovanje.

To je pristop industrijske politike EU, zaradi katerega se razlikujemo od naših mednarodnih konkurentov.

Velikokrat slišimo, da je »Bruselj odločil«. Iz lastne izkušnje mojega dela na Stalnem predstavništvu Slovenije pri Evropski uniji v Bruslju lahko povem, da ima vsaka država možnost aktivno sodelovati pri oblikovanju zakonodaje in politik EU - preko svojih strokovnjakov, preko predstavnikov pristojnih ministrstev in slovenskih poslancev v Evropskem parlamentu. Mnogo je priložnosti tudi za predstavnike gospodarstva za sooblikovanje politik EU.

Komisija bo v prvih 100 dneh novega mandata predlagala **Dogovor o čisti industriji**.

Podlaga zanj bodo poročilo Maria Draghija in deset različnih sektorskih dialogov z industrijo, ki jih je Komisija vodila v zadnjih mesecih.

V prihodnjih letih bo **konkurenčnost** ter **krepitev strateških industrijskih sektorjev** v središču agende EU. Slovenija s četrtno dodane vrednosti, ki jo ustvari industrija, ostaja **ena najbolj industrializiranih držav v EU**.

Priložnosti za Slovenijo in njeno industrijo je in jih bo veliko.

Drugič, naj omenim vsaj tri konkretne možnosti:

- (1) Akt o neto ničelni industriji
- (2) Industrijska zavezištva
- (3) Pomembni projekti skupnega evropskega interesa

Akt o neto ničelni industriji uvaja inovativen pristop, s katerim se **vidika odpornosti in trajnostnosti** vključujeta v določbe o dostopu do trgov EU, zlasti v zvezi z **javnim naročanjem (neto ničelnih tehnologij)**.

Ta Akt je tesno povezan z našo energetske varnostjo in ciljem **krepitev neto ničelne industrije v Evropi**. To je zlasti pomembno za tako visoko industrializirano državo, kot je Slovenija. Imate ogromno strokovnega znanja in izkušenj v industriji in industrijskih proizvodnih obratih. Evropa potrebuje slovenska podjetja kot ključne industrijske akterje.

Za energetske intenzivne panoge, kot je jeklarstvo, lahko npr. postopek izdaje dovoljenj za projekt razogljichenja **danés traja do 34 mesecev**. Hitro izdajanje dovoljenj, največ v roku 18 mesecev kot sedaj zahteva novo zakonsko določilo, pomeni, da se lahko kritični projekti začnejo izvajati pravočasno, s čimer se zmanjšajo stroški, pospeši proizvodnja in zmanjša negotovost.

Primer **soustvarjanja** je tudi naših **11 industrijskih zavezištev**. Industrijska zavezištva omogočajo lažje sodelovanje in skupno ukrepanje vseh zainteresiranih partnerjev v EU pri prepoznavanju in spodbujanju najbolj prelomnih projektov. Slovenska podjetja in organizacije že dejavno sodelujejo v številnih od teh zavezištev: kot npr. na področju surovin, vodika, krožnega gospodarstva, letalstva brez emisij in baterij. Močno vas spodbujam, da izkoristite njihov potencial.

Omeniti želim tudi **pomembe projekte skupnega evropskega interesa (IPCEI)**, ki so jih razvile države članice ob podpori Komisije. Ti omogočajo, da **Evropska unija skupaj vlaga v najpomembnejše vrednostne verige**. Slovenska podjetja so že aktivno vključena v nekatere strateške projekte za krepitev npr. vrednostnih verig na področju mikroelektronike in računalništva v oblaku. To je konkretni dokaz izjemnega potenciala slovenskega gospodarstva na tem področju. Spodbujam, da še naprej sodelujete pri teh projektih.

Tretjič, ustvariti moramo propulzivno poslovno okolje:

Sloveniji v zadnjih petnajstih letih **ni uspelo zmanjšati zaostanka za povprečno produktivnostjo EU**: potrebne so večje investicije kapitala in okrepitev inovacijskih kapacitet.

Propulzivno poslovno okolje je ključno za zagotavljanje konkurenčnosti slovenskih podjetij in investicij. Administrativne ovire, zapleteni in dolgi postopki ter visoke davčne obremenitve dela pomenijo **ovire za investicije**.

Administrativne ovire ne prihajajo le od »bruseljskih uradnikov«, veliko jih izhaja iz nacionalnih, regionalnih predpisov in njihovega izvajanja. Slovenija pri tem ni izjema.

Kot relativno majhna, dobro povezana država, **ima Slovenija priložnost**, da postavi enostavne administrativne postopke, digitalne rešitve ter nenazadnje izkoristi okretnost majhne administracije.

Izpostaviti želim tudi slovenski načrt za okrevanje in odpornost, ki podjetjem omogoča ustvarjanje novih priložnosti in delovnih mest, zagotavlja pa tudi, da je Slovenija dobro pripravljena na zeleni in digitalni prehod. Vendar še vedno ostaja veliko dela. Zato je pomembno, da Slovenija še naprej pospešeno izvaja ključne reforme in spodbuja vlaganja.

[Zaključek]

Če povzamem, gospodarska varnost, trajnostna blaginja in konkurenčnost Evrope so bistvenega pomena za našo skupno dobrobit. Slovenska podjetja so se v preteklosti izkazala s svojo **bistroumnostjo, inovativnostjo in prodornostjo**. Slovenija ima močno industrijsko bazo ter inovacijski potencial, zato lahko dobro izkoristi politike in pobude EU. Sedaj je čas, da Slovenija privabi investicije v ključne strateške tehnologije in sektorje prihodnosti.

Nacionalni ukrepi in politike za **spodbudno investicijsko okolje**, za reševanje lastnih izzivov in odpravo ranljivosti bodo ključni. Enotni trg EU je pri tem naš strateški prostor in odskočna deska za globalni trg.

Le skupaj lahko **soustvarimo** hitrejšo, enostavnejšo, bolj osredotočeno in **enotnejšo** Unijo, ki bo bolj podpirala ljudi in podjetja. Slovenija je pri tem ključna zaveznica Komisije.

Rabimo bistrornost, zdravo samozavest in odločnost !

Ni časa za čakanje!